

روش‌های تدبر در قرآن

برای رسیدن به مقاصد تدبر می‌توان از روش‌های مختلف بهره جست. این روش‌ها به عنوان تسهیل‌کننده‌های مراحل و مراتب تدبر است و می‌توانند سرعت و دقت بهره‌مندی ما را افزایش دهند. این روش‌ها بر اساس قالب و ظواهر کلمات، آیات و سوره‌های قرآن شکل گرفته و مبتنی بر روش‌ها و مهارت‌های تفکر و تعقل هستند. بنابراین ماهیت این روش‌ها از سنخ روش‌های تفکر و تعقل بوده و متناسب با قالب و اسلوب قرآن تعریف می‌شوند. لذا می‌توان این روش‌ها را در چند گروه زیر تقسیم بندی کرد:

الف. روش‌های تدبر با توجه به شیوه‌های تفکر

از آنجایی که تفکر در سوره‌ها، آیات و کلمات قرآن از ارکان مهم تدبر به شمار می‌رود، مهارت یافتن در تفکر می‌تواند افراد را برای تدبر مهیا سازد. در این شیوه‌ها سعی می‌شود تا افراد بتوانند بهتر، سریع‌تر و درست‌تر، عناصر و مؤلفه‌های سوره را تحلیل و به گزاره‌های منطقی دست یابند. این روش‌ها در جلد دوم کتاب آمده است.

ب. روش‌های تدبر بر روی کلمات سوره‌ها

واژه‌های هر سوره درهای ورودی مفاهیم سوره‌اند، لذا هر چه واژه‌ها بهتر و دقیق‌تر مطالعه شوند امکان فهم سوره بیشتر می‌شود. به همین جهت شیوه‌های متعددی برای فهم بهتر واژگان و تصویرسازی از آنها برای درک موقعیتشان در سوره پیشنهاد شده است. این روش‌ها در جلد سوم کتاب آمده است.

ج. روش‌های تدبر در قرآن به کمک قرآن

در این حالت مهم است که بدانیم قرآن خود چگونه مفاهیم یک واژه یا آیه و یا یک سوره را باز می‌کند. لذا روش‌هایی در به دست آوردن این ارتباط طرح می‌شود تا فرد در مدت کوتاهی با دقت بیشتری بتواند به این منظور برسد. این روش‌ها در جلد چهارم کتاب آمده است.

د. روش‌های تدبر قرآن به کمک روایات

از آنجایی که قرآن و عترت دو ثقل هم هستند، هر روایت و دعایی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم در شرح کلمه، آیه و سوره‌ای و برگرفته از آن است. بنابراین مطالعه روایات برای شرح موضوعات و مطالب قرآن ما را به فهم صحیح و دقیقی رسانده و به تدبری راهگشا و برنامه‌ای هدایت‌بخش رهنمون می‌سازد. برای یافتن این توفیق روش‌هایی وجود دارد که در جلد پنجم کتاب آمده است.

ه. روش‌های تدبر با محوریت سوره‌های قرآن

هر یک از سوره‌های قرآن دارای موضوعات متعددی است. صرف نظر از اینکه این موضوعات حول محوری واحد یا محورهای متعدد است، برای مطالعه آنها نیازمند روش‌هایی هستیم تا بتوانیم موضوعات طرح شده و ارتباط بین آنها را با دقت و عمق بیشتری مطالعه کنیم. بررسی این روش‌ها در جلد ششم آمده است.

و. روش‌های تدبر بین سوره‌ای

از آنجایی که قرآن دارای دو نزول دفعی و تدریجی بوده و نزول تدریجی آن متناسب با شرایط، در دو فضای مکه و مدینه صورت گرفته است، می‌توان سوره‌های آن را به اعتبار فضای نزول به دو دسته مکی و مدنی تفکیک کرد. طبیعتاً سوره‌های مکی به بیان حقایق پایه‌ای پرداخته و بیان‌کننده زیرساخت‌های اساسی زندگی‌اند و سوره‌های مدنی در مقام تبیین چگونگی اجرای دین و شریعت هستند. بدین ترتیب با مطالعه سوره‌های مکی با هم و نیز سوره‌های مدنی با هم می‌توان نتایج شگفت‌آوری را در زمینه‌های یاد شده به دست آورد. روش‌های مطالعه سوره‌های مکی در جلد هفتم کتاب و سوره‌های مدنی در جلد هشتم آمده است.

ز. روش‌های تدبر بر روی قالب‌های ادبی قرآن

اسلوب و قالب قرآن، اسلوبی منحصر به فرد و دارای ظرافت‌ها و حکمت‌های متعدد است. تبیین زوایای مفهومی این اسلوب می‌تواند در دریافت و انتقال مفاهیم آن، ما را به نحو مطلوبی یاری نماید. در این بررسی جایگاه حروف، وصل و فصل جملات و عبارات از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است که با شناخت این مواضع، می‌توان قدرت تحلیل متن قرآن را با زوایای دید بیشتری به دست آورد. این روش‌ها در جلد نهم کتاب آمده است.